

pers heet gemaakt zynde) eene groote menigte van klare geele olie uit, welke in het koud worden tot de vastheid van smeer bestelt. In de winkels ontmoet men drie soorten van vetagtige zelfstandigheden, die Olie van Foelie genoemd worden, alhoewel ze inderdaad uit Nootmuschaaten geperst zyn. De beste wordt uit Oostindien gebragt, in steene potten; en deeze is van eene dikke vastheid, heeft de kleur van Foelie, en eenen aangenaamen welriekenden reuk: de tweede soorte, welke bleeker van kleur en veel minder in hoedanigheid is, komt uit Holland, in vaste klompen, die doorgaands plat en van eene vierkante gedaante zyn: de derde, welke de slegtste van allen is, en gemeenlyk slegte olie van foelie genoemd wordt, is een saamenmengsel van Talk (x), Palmolie, en dergelyken, met een weinig oprechte olie van Nootmuschaat geurig gemaakt. Deeze Olien geeven al dat gedeelte, waarin derzelver speceryagtige geur bestaat, in distilleeringe, aan water over, en door opgietinge aan Geeft van wyn: en zoo wel het gedistilleerde vogt, als het geeltryk aftrekfel van dezelve, gelyken in hoedanigheid zeer naar die, welke onmiddelyk van de Nootmuschaat bereid worden.

De Winkelbereidingen van Nootmuschaat zyn, een geeltryk water, wezendlyke Olie, en de Nooten in zelfstandigheid gebraden. [L.] De Nootmuschaat zelve wordt in het saamengesteld mirkswortel water (y), in den saamengestellten geest van Lavendel (z), in het hartsterkend Conserf (a), in de maagversterkende koekjes (b), en de syroop van Rhybezien [L.]; derzelver wezendlyke Olie, in den vluggen speceryagtigen geest (c) [L.], en de uitgeperste Olie in de *Milbridaat* en de *Tberiac*, in de maag- en hoofd-pleisters (d) [L.], en den hoofd-balssem, [E.] gebruikt.

NUX PISTACHIA: *Nucleus è fructu Pistaciae Raii.* Pistasjes, Fisticen.

Dit is eene middelmaatig groote noot, die

een kern van eene bleek groene kleur, met eene roodagtige huid overdekt, in zich bevat. De boom, die dezelve voortbrengt, groeit van zelve in *Persien*, *Arabien*, en op verscheidene eilanden van den *Archipel*: hy kan de koude van onze eigene luchtstreek ook wel verdragen, in zoo verre, dat hy vrugten voortgebragt heeft, die niet minder waren, dan die van buitenslands ingebragt worden. De *Pistasjes* nooten hebben een aangenaamen, zoeten, vetagtigen smaak, gelykende naar dien van Amandelen. Zy worden in den rang der zenuwversterkende middelen (e) geplaatst, en van sommigen veel geacht in zekere zwakheden, en in vermagerde gestellen.

NYMPHÆÆ ALBÆ radix, flores: *Nymphæe albæ majoris.* C. B. Witte Water-lolie; de wortel en bloemen 'er van. [E.]

Deeze plant groeit in rivieren en groote meeren, bloeiende doorgaands in Juny. De Wortels en bloemen hebben eenen wrangen, bitteragtigen lymigen smaak; (de bloemen zyn zoo wrang niet) en als ze versch zyn, eenen onaangenaamen reuk, welke in eene groote maate door het droogen verlooren wordt: zy worden aangepreezen in buikloopen, zaadloopen en dergelyke ongemakken. De wortels worden van sommigen gehouden voor in eenen uitneemenden graad verdoovende (f) te zyn; doch op geen heel goed fundament. *Lindestolpe* onderrecht ons, dat, in sommige deelen van Zweden, dezelve in tyden van schaarsheid, als voedsel gebruikt worden; en niet ongezond bevonden zyn.

OCHRA. Geel Oker: een zagt vryfbaar yzer-Erts, van eene geele kleur, dat in verscheidene deelen van *Engeland* gedolven wordt. Het bezit de kragten van de kalken van yzer en *hematites* steen; maar in zulk eenen lagen trap, dat de winkels het met recht verworpen hebben: deszelfs voornaamste gebruik is, als een blanketsel.

OCIMI

(x) *Sesum.* (y) *Aqua Raphani rusticani composita.* (z) *Spiritus compositus Lavendulae.* (a) *Confectio cordialis.* (b) *Troches cardialgica.* (c) *Spiritus volatilis aromaticus.* (d) *Emplastrum stomachica & cephalica.* (e) *Analeptica.* (f) *Narcotice.*

OCIMI folia: Ocimi vulgaris. C. B. Basilicum; de bladeren 'er van. [E.]

Dit is een kleine plant, die jaarlyks in onze Tuinen gekweekt wordt: zy bloeit in Juny en July, en brengt haare zaaden in Augustus voort; maar brengtze, in dit land, zelden tot volkomenheid. De bladeren hebben eenen zagten, eenigzins heeten smaak; en als ze gevreeven worden een sterken onaangenaamen reuk, welke, door matig te droogen, aangenaamer wordt. Zy worden gezegd de lymige en taaije slymen te verdunnen, de borstontlastingen, en de afscheidingen der baarmoeder te bevorderen; doch men heeft al in eenen geruinen tyd 'er geen werk van gemaakt in de praktyk.

OLIVÆ earumque oleum: Fructus oleæ fativæ. C. B. De Olyfboom; de vrugt [E.], en derzelver Olie. [L. E.]

Deeze boom wagt in de zuider deelen van Frankryk, in Spanje, Italien en andere warme landen: by ons wordt hy doorgaands in de Oranjeriën by de liefhebbers bewaard; hoewel hy de gemeene winters in de open lucht wel verdragen kan, en zeer goede vrugten voortbrengt.

De Olyven hebben een scherpen, bitteren, en ten uitersten onaangenaamen smaak: in pekkel gelegd (gelyk wy ze van buitenslands krygen) zyn ze zoo onaangenaam niet; de Olyven van *Luca*, die kleiner zyn, dan de anderen, hebben den zwaksten smaak; de *Spaansche* of grootsten, den sterksten; die van *Provence*, welke van eene middelbaare grootte zyn, worden in 't algemeen het meest geacht.

De Olie, die men van deeze vrugt verkrygt, heeft geen byzonderen reuk nog smaak, en verschilt niet heel veel van amandel Olie. De Schryvers spreken van twee soorten deezer Olie, de eene, welke uit de olyven geperst wordt, als ze volkomen ryp zyn, welke onze gemeene olyfolie is; de andere eer ze ryp geworden zyn; deeze laatste wordt *Oleum immaturum* en *omphacinum* (onrype en Verjuis-olie) genoemd. Doch in de Winkels zal men niets onder dien naam aantreffen; en *Lemery*

verzekert, dat 'er zulk een Olie niet is; dewyl onrype Olyven alleen een lymig sap in 't persen uitleeveren. Van de rype vrugten worden twee of drie soorten verkreegen, die in trap van zuiverheid verschillen: de zuiverste vloeit 'er uit door eene ligte persinge; de overige droeffem, heet gemaakt en sterker geperst zynde, levert een minder' soort uit, met eenig grondsoep op den bodem, genaamd *amuraea*. Alle deeze Olien bevatten een groot deel wateragtige vogtigheid, en eene slymige zelfstandigheid; waar door ze aan verrotting onderworpen zyn: om dit voor te koomen, doen de Bereiders 'er wat Zeczout by, welke de wateragtige en slymagtige deelen opneemende, met dezelve naa den grond zinkt; door dit middel wordt de Olie gelykvormiger, en gevolgelyk zoo vatbaar niet voor verandering. In de overvoering tot ons, wordt het zout somtyds, door het schudden van 't schip, van den bodem naa boven gedreven, vermengt zich met dezelve, en blyft in dezelve hangen; dewyl ze in onze kouder luchtstreek te dik wordt, om geheel en al te bezinken; en hier van daan heeft men somtyds Oliën, die duidelyk eenen zoutagtigen smaak hebben. Olyfolie wordt in den enkelen Balssem van zwavel gebruikt, in *Locatelli's* Balssem, en verscheidene Zalven. Tot dit laatste oogmerk wordt ze meer gebruikt, dan de andere uitgeperste Olien, doch zeldzaamer tot inwendige gebruiken.

OLIBANUM [L. E.] eene Gomhars, die uit *Turkyen* en *Oostindien* gebragt wordt, doorgaands in droppels of traanen, gelyk die van de Mastik; maar grooter; van eene bleek geele, en somtyds van eene roodagtige kleur; eenen middelmaatig prikkelenden smaak, en eenen sterken niet zeer aangenaamen reuk. Deeze drogery heeft veele verschillende namen gekregen, naar derzelver verschillende gedaanten: de enkele traanen worden *Olibanum* genoemd, of *thus* (g); als 'er twee saamen gevoegd zyn, zyn ze *thus masculinum* (b) genaamd geweest; en als 'er twee zeer grootte waren, *thus femininum* (i); somtyds worden

(g) Wierook. (b) Mannetjes wierook. (i) Wyfjes wierook.

den 'er vier of vyf, omtrent zoo groot als Hazenooten, hangende aan een stuk van den bast van den boom, uit welken zy vloeijen, gevonden; en deezen heeft men *ibus corticosum* (k) genoemd; het fynste poeder, welk in 't overbrengen van de traanen vryft, *mica thuris* (l), en het groffte poeder *manna thuris* (m). Deeze Drogerij is echter in geene van zyne ftaaten dat geen, welk men tegenwoordig *ibus* of wierook noemt in de Winkels (zie het Artikel van THUS.).

Olibanum betaamt uit omtrent gelyke deelen van eene gomagtige en harsagtige zelfftandigheid; de eerfte wordt in water, de andere in verbeterden Geest van wyn ontbonden. Ten aanzien van derzelve kragten, heeft men eene groote meenigte aan dezelve toegeschreven, byzonderlyk in ziekten van 't hoofd, en de borst, in bloedspuwingen (n), en in buikloopen, en vloeijingen van de baarmoeder: doch derzelve wezendlyke uitwerkingen beantwoorden op verre na niet aan de beloften der Aanpryzers. *Riverius*, zegt men, heeft groote ondervinding gehad van derzelve goede uitwerkingen in zydweeën (o), byzonderlyk in aansteekende: hy ordonneert, dat men eenen uitgehouden appel zal vullen met een drachma *Olibanum*, en dan denzelven onder de asche bedekt zal braaden; en dit moet in eene gifte genomen worden, drie oncen *Carduus* water daar op gedronken, en de Lyder warm in 't bed gehouden worden: in eenen korten tyd, zegt hy, zal 'er of een overvloedig zweet, of een zagte buikloop volgen, welk de ziekte zal wegneemen.

Geoffroy bericht ons, dat hy menigmaal, met goed gevolg, van dit geneesmiddel gebruik gemaakt heeft met eene aderlaating; maar erkent ook, dat het fomtyds gemist heeft. *Olibanum* is een inmengfel, in de *pulvis à succino, theriaca* [L.], *Confectio japonica*, *pilulae ex Olibano*, en *emplastrum defensivum*. [E.].

ONONIDES, *Anonidis, sive Arestæ bovis radix: Anonidis spinosæ flore purpureo*. C.

(k) Bast wierook. (l) Kruid van wierook. (m) Manna van wierook. (n) *Hæmoptoes*. (o) *Pleuritides*. (p) *Aperiens & diureticum*. (q) *Vulnerarium*.

B. Stalkruid, Prangwortel, Offe-breek; de wortel 'er van [E.].

Deeze plant groeit in 't wilde op woeste gronden en drooge velden. De Wortel heeft eenen onaangenaamen reuk, en een' walgenden zoetagtigen smaak: hy staat aangepreezen als een openend en pisdryvend middel (p); doch is by ons nooit in achtginge geweest.

OPHIOGLOSSI *folium: Ophioglossi vulgati*. C. B. Adderstong; de bladeren 'er van.

De plant heeft maar alleen één blad, met eenen slappen steel, die van den grond derzelve opschiet, aan de kanten getandt is, en geacht wordt naar de tong van een Adder te gelyken: zy groeit in 't wilde in vogtige weiden. Men heeft nauwlyks eenige andere kragt aan dezelve toegeschreeven, dan dat ze wonden heelt (q).

OPIUM [L. E.] Heulsap; het verdikte melkagtig sap van de Maankoppen, (zie PAPAVER).

Dit sap is tot nog toe niet in groote menigte, in *Europa*, verfaamd; want *Persien*, *Egypten*, en eenige andere Provincien van *Asia*, hebben ons tot nu toe van deeze gerieflykheid voorzien: en in deeze Landen worden groote menigten van Maankoppen tot dat einde aangekweekt.

De *Opium*, die omtrent *Theben* in *Egypte* bereid wordt, en hierom *Thebaansche* genoemd, wordt doorgaands voor de beste gehouden; doch deeze is thans niet onderscheiden van die van andere plaatsen. Dit sap wordt in koeken of bladen tot ons gebragt, die overdekt zyn met bladeren en steelen van planten, op dat ze niet op elkanderen stikken: zy zyn van eene vaste gesteldheid, nogthans eenigzins zagtagtig en taai, van eene roodagtig bruine kleur in den klomp, en als die tot poeder gemaakt wordt geel; van eenen zwakken onaangenaamen reuk, en eenen bitteragtigen smaak, die verzeld is van eene steekende hitte en schertheid.

De algemeene uitwerkingen van dit geneesmiddel

middel zyn, de vaste deelen te verflappen, en dezelve minder gevoelig voor prikkeling te maaken; de geesten te vervrolyken, pyn te stillen, slaap te verwekken, doorstraling en zweet te bevorderen; maar alle andere ontlastingen te fluiten. Als deszelfs werking, over is, keeren de pyn en andere toevallen, welken het voor een tyd gestild heeft, weder; en gemeenlyk met meer geweld dan te voren, ten zy de oorzaak, die dezelve verwekt heeft, door 't zweeten (r) of de verflapping, die 'er gemaakt is, wech genomen zy.

De werking van *Opium* is doorgaands verzelde van eene langzaam, maar sterke en volde pols, eene droogheid van den mond, roodheid en ligte jeuking van de huid; en gevolgd van eene trap van walging, bezwaarlykheid van ademhaaling, traagheid der geesten, en eene zwakke flauwe pols. De voornaamste aanwyzingen (s) van *Opium* zyn, groote slaapeloosheid, onmaatige ontlastingen, die uit scherphheid en prikkeling (der vogten) ontstaan, krampen of sluipagtige trekkingen (t) der zenuwen, en geweldige pynen van byna allerly soorte. In deeze gevallen, geeven de *Opiaten*, ten minste voor eenigen tyd, verligting en gelegenheid aan andere geneesmiddelen, die eigentlyk aangewend worden, om de uitwerking te weeg te brengen.

De *Opium* verydelt somtyds het oogmerk van den Geneesheer, en, in plaats van rust te bezorgen, veroorzaakt groote benaauwdheden, braaking enz. Op een volle maag ingenoomen, doet het dikwyls braaken; als de Lyder door onmaatige ontlastingen uitgeput is, veroorzaakt het doorgaands groote traagheid. Men heeft in 't algemeen opgemerkt, dat het veel kragtiger werkt in menschen van een slap gestel, dan in de tegengestelde omstandigheden; terwyl het de onnatuurlyke ontlastingen, die uit prikkeling voortkomen, nuttiglyk fluit, zoo is het nadeelig in die, welken uit eene tegengestelde oorzaak ontstaan, als in de smeltende Buikloopen (v), die met de uitdroogende koortsen (x) verzelde gaan. Door verflappinge, spanninge wech te neemen, en

eene verlamming (y) van byzondere deelen te veroorzaaken, bevordert het menigmaal de ontlastingen, waar in deeze deelen betrokken zyn. *Boerhaave* merkt aan dat het somtyds de pisleiders (z) bekwaam maakt, om zelfs aan den steen eenen gemakkelyken uitgang te verleen; maar deeze uitwerking is geenszins bestendig.

Met opzigt tot de gifte van *Opium*; zoo is een grein doorgaands genoeg, en dikwyls te veel; onzinnige menschen, en zulken, die lange gewoon geweest zyn 't zelve te gebruiken, moeten drie of meer greinen hebben, om eene goede uitwerking te bekomen. By de Oosterlyche Volkeren, die eene hebbelykheid tot deszelfs gebruik hebben, is een drachma slegts eene maatige gifte. *Garcias* verhaalt, dat hy iemand gekend heeft, die dagelyks tien drachmaas gebruikte. Zulken, die lange aan deszelfs gebruik gewend zyn, moeten, op het nalaaten van 't zelve, met groote loomheid, flauwheid, en benaauwdheid worstelen; welken verligt worden, wanneer ze hunne toevlugt weér tot *Opium* neemen, en, in zekere maate, door wyn of geeftryke vogten.

Opium wordt gedeeltelyk opgelost in water en verbeeterden geeft van wyn; proefgeeft, wyn en azyn lossen het geheel en al op; laattende alleen de onreinigheden over. De ontbindingen, in proefgeeft en wyn, hebben dezelfde uitwerkingen, als het sap in zelfstandigheid; met dat onderscheid, dat ze zich spoediger in 't lichaam uitbreiden, en minder geschikt zyn om eene walging in de maag na te laten. Een Aftreksel in verbeeterden geeft van wyn gemaakt, wordt gehouden, in eene gelyke gifte, kragtiger te werken, dan de voorgaande vogten: *Geoffroy* bericht ons, uit zyne eigene ondervindinge, dat, terwyl de ontbindingen van water en wyn een aangenaamen geruften slaap veroorzaakten, een Aftreksel, met zuiveren geest getrokken, eene razerney voor een korten tyd aanbragt. Loogzoutagtige zouten (a) verminderen de slaapverwekkende kragt van dit geneesmiddel: vaste

(r) *Diaphoretis.* (s) *Indicationes.* (t) *Spasmodica nervorum contractiones.* (v) *Diarrhaea colliquativa.*
(x) *Febres hecticæ.* (y) *Paralytici.* (z) *Ureteres.* (a) *Saltes alcalini.*

vaste loogzouten (*b*) maaken het pisdryvende (*c*); terwyl de vluggen (*d*) deszelfs werking voornaamelyk tot de zweetgaaten van de huid bepaalen. Zuuren vernietigen deszelfs kragt byna geheel en al. Veelen hebben getragt eenige vermeende kwaade hoedanigheden deezer drogery te verbeeteren, door dezelve te roosten, door gifting, door lange agtervolgde trekking, door herhaalde ontbindingen, en distilleeringen. Edoch alle deeze bewerkingen, schoon door veele latere Schryvers aangepreezen, belooven geen byzonder voordeel: zy mogen de *Opium* verzagten; maar door deeze middelen wordt ze nadeelig, om dat ze het geneesmiddel onzekkerer maaken in zyne werkinge, en de gifte onbepaalder.

Opium, uitwendig toegepast, geeft verligting in verscheidene pynen, maar verstoppt het deel niet, of maakt het ongevoelig voor de pyn, gelyk sommigen gemeend hebben: ook zegt men, dat het, onmatig gebruikt zynde, dezelve kwaade uitwerkingen voortbrengt, als wanneer het inwendig overdaadig ingenomen wordt.

De winkel bereidingen van *Opium* zyn het Thebaïsche Uittreksel (*e*), of de besmette *Opium*, en een Aftreksel van wyn [L.], en van geest van wyn [E.]. Het is een voor naam inmengsel in verscheidene Samenmengfels, als de pynstillende Elixir (*f*) [L. E.], het slaapverwekkend Aftreksel [E.] (*g*), de pillen van zeep en storax [L.] (*h*), de *Olibanum* en te vrede stellende pillen [E.] (*i*), het saamgestelde poeder van *bolus*, waterlook (*k*), en *amber*, het slikmiddel van waterlook (*l*), het Paulynsche Conserf (*m*), het pynstillend Conserf (*n*), de *Mithridaat*, de *Theriaca* [L.], *Theriaca Edinensis*, het Japonische Conserf (*o*), en den pynstillenden (*p*) balssem [E.]

OPOBALSAMUM [L. E.]. *Balsamum judaicum*, *Syriacum*, & *Meccha*. Opobalsamum, of Balssem van *Gilead*;

Dit is een harsagtig sap, dat uit een' altoos

groenen boom, of heester, die in *Arabien* groeit, verkreegen wordt. De beste soorte, die van zelve uit den boom vloeit, is in *Europa* naauwelyks bekend; en de mindere soorten, die gezegd worden, door eene zagte kooking van de bladeren en takken in water, getrokken te zyn, worden zeer zelden by ons gezien. De oprechte *Opobalssem* is, volgens *Alpinus* in 't eerst troebel en wit, van eenen zeer sterken prikkelenden reuk, gelyk die van *Terpentyn*, maar veel zoeter; en van eenen bitteren scherpen, saamentrekkenden smaak: als hy eenigen tyd bewaard wordt, zoo wordt hy dun, helder, ligt en van eene groenagtige kleur; dan van eene goud-geele; en ten laatsten van de kleur van honich: na dit alles wordt hy dik, als *Terpentyn*, en verliest veel van zyne welriekendheid. Deeze Balssem is in groote achtinge in de Oostersche Landen; zoo wel als een geneesmiddel, als ook als een welriekende Zalve, en blanketfel. Zyne grootte schaarsheid is oorzaak, dat hy onder ons niet in gebruik geraakt is: in de *Mithridaat* en *Theriaca*, in welken het, als een inmengsel, is voorgeschreeven, staat het COLLEGIE van *Londen* toe, uitgeperste Olie van *Nootmus-schaat*, in deszelfen plaatse te neemen.

OPOPANAX [L. E.]. *Angelika* sap, of het sap van *Panacé-kruid*; een saamgestremd gomagtig en harsagtig sap, dat verkreegen wordt uit de wortels van eene kroontjesdraagende plant (*q*), *panax pastinaca folio*. C. B. die in de warmer Landen van zelve groeit; en de koude van deezen wel verdragen kan.

Dit sap wordt uit *Turkyen* gebragt, gelyk ook uit de *Oost-Indiën*, somtyds in ronde droppels of traanen, maar gewoonlyker in onregelmaatige brokken, van buiten van eene roodagtig geele kleur, en met witte spikkels; van binnen, van eene bleeker kleur, en menigmaal gemarmerd met groote witte stukken. Het heeft een byzonderen sterken reuk, en een bitteren, scherpen eenigzins walgenden smaak;

(b) Sales alcalini fixi. (c) Diureticum. (d) Volatiles. (e) Extractum Thebaicum. (f) Elixir paregoricum. (g) Tinctura sudorifica. (h) Pilule saponariae & storacis. (i) Pilule olibani & pacificae. (k) Pulvis compositus boli, scordii & succini. (l) Electuarium scordii. (m) Confectio paulina. (n) Pbilonium. (o) Japonica ceyssedra. (p) Balsamum anodynum. (q) Planta umbellifera.

smaak. Deszels kragten zyn die van een verdunnend en openend Geneesmiddel (r). Boerhaave gebruikte het menigmaalen te gelyk met *Ammoniacum* en *Galbanum*, in Miltziekten (s), in verstoppingen der Ingewanden van den Onderbuik (t), en in opstoppingen der maandelyksche ontlastingen, uit traagheid van slymige vogten, en gebrek van behoorlyke veerkragt der vaste deelen ontstaan: tot deeze oogmerken is het een nuttig innemngsel in de Gompillen (v), en het saamgestelde poeder van Myrrhe van de *Londensche Apotbeek*; maar wordt niet gebruikt in eenig saamenmengsel van de *Edinburgsche*. Het kan op zich zelfs alleen worden ingegeven by de gifte van een scrupel, of van een half drachma: een geheel drachma, wordt in verscheidene gesteltheden, zagtelyk buikzuiverende bevonden.

ORCHIS, Zie SATYRION.

ORIGANI folia: Origani sylvestris, cunila bubula Plinii. C. B. Wilde Marjolein, de bladeren 'er van [L. E.].

Dit kruid wordt in 't wilde op drooge kryt-agtige bergen gevonden; en in keezelagtige gronden, in verscheidene deelen van *Engeland*. Het heeft een aangenaamen reuk, en een prikkelenden smaak, heeter dan die van de tuin marjolein, meer gelykende naar thym; met welke het in kragten schynt overeen te koomen. Een wezendlyke olie, van het zelve gedistilleerd, wordt in de winkels gehouden.

Daar is nog eene andere foorte van Marjolein, Cretische (x) genaamd, welker bloemen, of liever bloemknoppen somtyds uit *Candia* tot ons overgebracht worden: deezen hebben eenen aangenaamen speceryagtigen geur, een weinig sterker, dan de gemeene foorte.

OROBI semen: Orobi siliquis articulatis, semine majore. C. B. Waldwikken; het Zaad 'er van:

Deeze plant wordt, hoewel niet zeer veel,

in onze tuinen gekweekt. Het Zaad heeft een meelagtigen bitteren onaangenaamen smaak: zy worden aangepreezen in graveel pynen (y), doch zyn al lange vreemd geworden in de praktyk.

ORYZÆ semen: [E.] Ryft; het Zaad van den buitensten bast ontdaan.

Dit wordt voornaamelyk overgebracht uit *Carolina*, waar deeze plant in groote menigte geteeld wordt. Het is voedzaam genoeg, en geeft een nuttig voedsel in Buikloopen (z), Roodeloopen (a) en andere Ziekten, die uit eene dunne scherpe gesteldheid der sappen ontstaan.

OSTEOCOLLA [E.].

Dit is eene delfstoffelyke Zelfstandigheid; die in veele deelen van *Duitschland*, gelyk ook in *Engeland* en andere Landen gevonden wordt. Men ontmoet ze gemeenlyk in losse zandige gronden, daar ze zich van omtrent de oppervlakte uitspreidt tot eene groote diepte, in verscheidene takken, gelyk de wortels van een boom: zy heeft eene witagtige kleur, ruuw aan de oppervlakte, en meesten deels of hol van binnen, of opgevuld met eene fyne houdagtige stoffe, of met vast hout. Somtyds worden de wortels van levendige boomen veranderd bevonden in deeze foorte van zelfstandigheid. (Zie *Neumanns Stookkundige Werken*, pag. 11. en de *Gedenkschriften van Berlyn* voor 't Jaar 1748.)

Tot poeder gemaakt, en met water afgespoeld, scheidt de *Osteocolla* zich in twee onderscheidene Zelfstandigheden; de fynste stoffe overgewasschen, brandt tot levendige kalk; en komt, volgens alle proeven met vergruisden kalksteen overeen: de groffte stoffe, die 'er overblyft, is louter zand: het zand en de kalkagtige aarde zyn meestendeels in eene evenredige hoeveelheid. Uit deeze ontleding kunnen wy gemakkelyk oordeelen van de kragt, welke van deeze delfstoffe vermaard is, als dat ze Weer (a*) maakt in gebrookene beenderen.

OXA-

(r) *Medicina attenuans & aperiens.* (s) *Morbi hypochondriaci.* (t) *Viscera abdominalia.* (v) *Pilula gummosa.* (x) *Origanum Creticum.* (y) *Dolores nephritici.* (z) *Diarrhaea.* (a) *Dysenteria.* (a*) *Callus.*

OXALIS, zie ACETOSA.

OXYACANTHA GALENI, zie BERBERIS.

OXYACANTHA VULGARIS, zie SPINA ALBA.

OXYLAPATHUM, zie LAPATHUM.

PÆONIÆ *radix, flores, semen: Pæoniæ folio nigricante splendido, quæ mas. C. B. vel Pæoniæ fœminæ flore pleno rubro majore. C. B.* Mannetjes en Wyfjes Peonie-roos; de wortels, bloemen en zaaden 'er van [L. E.].

Deeze planten worden, om de schoonheid haarer bloemen in onze tuinen gekweekt; de Wyfjes, welke de grootste en schoonste is, en om die reden ook de gemeenste, is de eenigste, waar van de winkels voorzien zyn. In hoedanigheid is 'er naauwlyks eenig blykbaar verschil; en daarom gaf het COLLEGE vryheid, om alle zonder onderscheid te gebruiken. De Wortels en 't zaad van Peonien, hebben, als ze versch zyn, een onaangenaamen reuk, nabykomende aan dien van de verdoovende planten (b), en eenen eenigzins lymigen scherpagtigen smaak, met eenen geringen graad van bitterheid en saamentrekkende hoedanigheid, zoo wel in den smaak, als door 't veranderen van ontbindingen van staal in eene purpere kleur: de bloemen hebben weinig smaak, en eenen zeer zwakken, niet zeer aangenaamen reuk. De deelen, die 't meest gebruikt worden in de Geneeskunst, zyn de wortels en de zaaden. Deezen worden aangemerkt, als verzagende (c), versterkende (d), en eenigzins pynstillende (e); en worden ondersteld eenigzins van dienst te zyn, in sommige soorten van verstoppingen, wechknagingen der Ingewanden, heete pis, pyn in de Nieren, en dergelyke ongemakken. De kracht, waar van ze meest beroemd zyn, is, die van stuiptrekkingen en smerten van zenuwtrekking (f) te geneezen; en veelen

zyn dwaas genoeg geweest om te gelooven, dat deeze wortel zulks doen kon, door enkel aan den hals gedragen te worden. De wortel is een inmengsel in het poeder, voor de geenen die vallende ziekte hebben (g), van de *Edinburgsche Apotbeek*.

PALMÆ *oleum: Palmæ foliorum pediculis spinosis, fructu pruniformi, luteo, oleosa. Sloan.* Palm-olie [E.]

Deeze Olie wordt verkreegen uit de pitten van de vrugt van eene soorte van Palmboom, die natuurlyk op de kust van *Guinea* en de *Kaap-Verdische Eilanden* groeit: van deeze plaatfen is dezelve overgeplant naa *Jamaica* en de *Barbado's Eilanden*. Als de Olie by ons gebragt wordt, heeft ze omtrent de dikte van eene zalve, en is van eene oranje kleur; eenen sterken en niet onaangenaamen reuk, maar zeer weinig smaak: dóór lang bewaaren verliest zy haare hooge kleur, en wordt wit; wanneer ze moet wech geworpen worden, als niet langer bruikbaar. De Bewooners van de Kust van *Guinee*; zegt men, maaken deeze Olie ten deele, tot hun voedsel, en gebruiken dezelve even als wy de boter doen. By ons wordt ze zelden inwendig gegeven, maar alleen gebruikt in sommige uitwendige toepassingen; voor pynen en zwakheid der zenuwen, krampen, sproetels en dergelyken. Het gemeene volk gebruikt ze om kakhieken en winterhanden te geneezen; en inderdaad, als zy 'er spoedig by zyn, niet zonder goed gevolg. Zy is een inmengsel in de verzagende Zalve en Maagpleister van de *Edinburgsche Apotbeek*.

PANICI *semen: Panici Germanici, sive panicula minore. C. B.* Panick-koorn; een Gewas, dat veel overeenkomt met de Gierst heeft.

Deeze plant wordt in sommige deelen van *Duitschland* gekweekt: men heeft het Zaad wel als voedsel gebruikt; maar in de Geneeskunst komt het niet in aanmerkinge.

PA-

(b) *Planta narcotica.* (c) *Emollientia.* (d) *Corroborantia.* (e) *Analoga.* (f) *Dolores spasmodici & epileptici.* (g) *Pulvis ad epilepticos.*